

Lähialueyhteistyö lisää lasten hyvinvointia

Lasten tilannetta on yritetty parantaa Venäjällä vuosikymmenten ajan. Poliittinen ja taloudellinen romahdus 1990-luvulla johti hyvinvointijärjestelmän täydelliseen hajoamiseen. Tästä on seurannut köyhyyttä ja asukasluvun laskua, joiden vaikutus näkyy pitkään. Venäjän sosiaalipoliittisella kentällä on kahdessakymmenessä vuodessa tapahtunut myös paljon edistystä ja 2000-luvulla lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen on nostettu hallituksen kärkihankkeeksi.

Lastensuojelun Keskusliitto on tehnyt Venäjän kanssa lähialueyhteistyötä lähes 30 vuotta. Tiedonvaihto on ollut olennainen osa yhteistyötä. Koska lastensuojelun järjestelmät Suomessa ja Venäjällä eroavat toisistaan, riski vääranlaisen informaation leviämiseen on olemassa. Maiden lainsäädännöissä on eroja esimerkiksi huoltajuuskäsitteissä, mistä saattaa seurata toisistaan poikkeavia tulkintoja. Eroista huolimatta asiantuntijoiden ajatukset vaikuttavista palveluista sekä lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisestä ovat samankaltaisia. Myös yhteistyö viranomaisten kesken toimii. Olennaista onkin, että asiantuntijoilla olisi riittävästi tietoa lainsäädännöstä ja järjestelmistä molemmissa maissa. Tieto lisää ymmärrystä lastensuojelusta puolin ja toisin, mistä hyödytään sekä poliittisella että kansalaistasolla.

Vuosina 2016–2017 Lastensuojelun Keskusliitto on järjestänyt yhteistyöseminaareja Suomen ja Venäjän viranomaiselle, asiantuntijoille ja järjestöedustajille. Niiden teemoina on ollut lastensuojelu ja erityisesti vammaisten lasten hyvinvoinnin kehittäminen. Keskusliitto osallistuu aktiivisesti Venäjän kansallisen lapsistrategian arviointiin ja kehittämiseen liittyviin seminaareihin. Yhteinen viitekehys löytyy helposti, sillä maat ovat sitoutuneet YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen ja YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista.

Venäjän perhelainsäädännössä on myös monia samankaltaisia piirteitä kuin Suomen lastensuojelulaissa. Keskustelun tasolla eroavaisuudet näkyvät selkeimmin siinä, miten lapsi nähdään perheen kontekstissa. Kun Suomessa korostetaan lasta subjektina ja perheen aktiivisena osapuolena, Venäjällä puhutaan perheen suojelemisesta ja perheen arvojen säilyttämisestä. Maiden väliltä löytyy myös selkeitä näkemuseroja esimerkiksi lasten fyysisestä kurittamisesta. Suomen lainsäädännön mukaan minkäänlainen kuristusväkivalta ei ole hyväksyttävää.

Tammikuussa 2017 Venäjän duuma hyväksyi lakimuutoksen, jolla lievät perheväkivallanteot siirrettiin rikoslaista hallinnollisiksi rikkomuksiksi, jolloin tekijä saattaa selvitä sakkotuomiolla. Tähän vaikutti se, että noin 60 % venäläisistä hyväksyy niin sanotusti ”lievän väkivallan, joka ei aiheuta lapselle terveydellistä vahinkoa”. Lain tarkoituksena oli myös vahvistaa perheinstituutiota. Lakia muutettiin siitäkin huolimatta, että n. 40 % kaikista törkeistä pahoinpitelyistä tapahtuu perheissä.

Venäjällä kehitetään parhaillaan kansallista lastensuojelustrategiaa, jonka yhteydessä käydään vilkasta keskustelua myös järjestelmän arvopohjasta ja ideologisesta taustasta. Tulevalla lapsistrategian vuosikymmenellä (2018–2028) on tarkoitus jatkaa perhe- ja las-

tensuojelujärjestelmän kehittämistä. Perhepoliittiset tavoitteet ovat Venäjällä samankaltaisia kuin Suomessa: halutaan nostaa syntyvyyttä, lisätä lapsiperheiden hyvinvointia, vähentää huostaanottoja ja tukea perheitä varhaisessa vaiheessa. Lakien toimeenpano on haasteellista: alueelliset ja yhteiskunnalliset erot ovat isoja ja maan pinta-ala suuri. Köyhyyttä ja alhaista syntyvyyttä pidetään erittäin vakavina ongelmina.

Lasten osallisuus ei näy Venäjän lapsistrategiassa, mutta on ollut ilo huomata, että Lastensuojelun Keskusliiton järjestämien seminaarien osallistujajoukossa on ollut paljon venäläisnuoria, jotka osallistuvat aktiivisesti keskusteluun. Yhdeksi teemaksi ovat nousseet kasvatukseen liittyvät haasteet. Nuorten mukaan patriarkaalinen kasvatusta näkyy nuorten heikossa motivaatiossa osallistua. Monet nuoret ovat oppineet jo lapsena, ettei aikuisten mielipiteitä kyseenalaisteta. Näin vanhemmat ovat saattaneet ohjata nuorten elämävalintoja, esimerkiksi ammatinvalintaa. Nuorten kuuleminen ja vaikuttamismahdollisuudet ovat vielä alkutekijöissään, mutta myös Suomessa on hyvä korostaa aktiivisesti lasten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia

Lastensuojelujärjestelmät poikkeavat toisistaan. Pohjoismainen järjestelmä on myös sijaishuollon aikana lapsikeskeistä ja vanhemmuutta tukevaa, kun taas Venäjällä tukea vanhemmuuteen on ollut harvoin saattavilla. Siellä vanhemmat ovat menettäneet oikeutensa viranomaispuuttumisen yhteydessä eikä perheen yhdistäminen ole ollut mahdollista. Näyttää kuitenkin siltä, että Venäjän perhepoliittisissa uudistuksissa suunnataan pohjoismaiseen suuntaan, jossa perheitä halutaan tukea varhaisessa vaiheessa muun muassa huostaanottojen ehkäisemiseksi.

Liikkeellä on myös paljon ennakkoluuloja ja pelkoja – onhan lastensuojelu herkkä asia, joka nostattaa vahvoja tunteita. Venäläismedia tarttuu herkästi lastensuojeluaiheisiin esimerkiksi uutisoimalla laajasti huoltajuuskiistoista, mikä luonnollisesti vaikuttaa yhteistyöhön. Siitä, millainen lastensuojelujärjestelmän pitäisi olla, voidaan olla eri mieltä, ja on vain hyvä, että asiasta käydään keskustelua. Toisaalta on valitettavaa, että keskustelun pohjana käytetään usein virheellistä tietoa, jota mediassa esitetyt ennakkoluulot värittävät. Lopputuloksena fokus eli lasten hyvinvoinnin edistäminen hämärtyy.

Suomi ja Venäjä tekevät siis laajasti yhteistyötä monissa yhteyksissä myös lastensuojeluun liittyvissä kysymyksissä. Yhteistyöllä on lyhyen ja pitkän ajanvälin vaikutuksia, mutta ennen kaikkea kyse on lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin edistämisestä. Se, että vuorovaikutus ulottuu lasten ja perheiden asioihin, on pelkästään positiivista molemmille osapuolille. Eikö vain?

Julia Kuokkanen

Kirjoittaja toimii erityisasiantuntijana Lastensuojelun Keskusliitossa